

פרק ב - בעניין הפעולה בשמות ובכישוף

א. השפעת ה"כוחות" ל"גשמיים" על סדר ההשתלשלות - בהתאמה לתכונות וחוקי הטבע של הגשמיים

כבר ביארנו בחלקים שקדמו (חלק א פרק ה) שתחילת כל הנבראים היא - כלל כוחות נבדלים, מסודרים בסדר מה, במחלקות ידועות, ומהם משתלשלים בהדרגה הגשמיים למיניהם.

עוד ביארנו עניין כוחות הרע, שמהם משתלשלים הרעות כולם בגשמיים.

עוד ביארנו שעיקר אמיתת המציאות הנברא הוא מה שבשורשים הנבדלים, ומה שבגשמיים הוא המשך לבד ממה שנשתרש ונתייחד שם.

ואולם שם נסדר להתפשט מה שהיה ראוי להתפשט, לפי אמיתת מציאות הנמצאות ועניינם, מה שראוי להיות בשורשים ומה שראוי להיות בענפים. והחכמה העליונה המשיכה את הדברים בהשתלשלות שהמשיכה, והעתיקה (=והעבירה) עניינם מצורה לצורה, עד שנתקשרו ונגבלו בצורה הגשמית הזאת. ועל הגשמיים כולם עומד שלשלת השורשים שלהם, גבוה מעל גבוה, עד הכוחות הראשונים, וכל אחד עומד במעמדו ומתקיים במדרגתו וגבוליו כמו שהטביע לו הבורא יתברך שמו, ואינו יוצא מהם. והשורשים כולם משפיעים לענפיהם כפי ההשתלשלות, מבלי שיוציאום מגבולם הטבעי כלל²⁹.

הערות - ילמד ענוים דרכו

29 כלומר, אף על פי ששורש כל נמצא גשמי הוא בכוחות העליונים, וכל מה שקורה לו אינו קורה אלא מפני שאותו שינוי חל בכוחות למעלה - אין שוויון באופן שבו זה קורה. בנמצאים הרוחניים - הדברים קורים בהתאם למדרגתם, ובגשמיים - בהתאם למדרגתם. למשל: יש מאכל ברוחניים ויש מאכל בגשמיים. בשניהם המאכל מאפשר את התמדת הקיום של הנמצא. אלא שברוחניים האכילה היא על ידי הנאה מזיו השכינה ובגשמיים היא על ידי אכילה גופנית. על כן כשיושפע שפע של קיום, בכוחות העליונים יהיה הדבר כפי בחינתם ובגשמיים כפי בחינתם. משל: זרם החשמל הינו במתח של 220 וולט, אולם הוא מומר למתחים נמוכים יותר למכשירים השונים שאינם יכולים לפעול במתח גבוה זה.

דוגמה לדבר במידות שהתורה נדרשת בהן, היא גזרה שווה למ"ד "דון מינה ואוקי באתרא" (שיטת רבי יהושע. לדוגמה, עיין חולין כב, שבאיסור על עמוני ומואבי לבוא בקהל נאמר "עד עולם", ואילו בממזר לא נאמר "עד עולם" אך נלמד בגזרה שווה מעמוני ומואבי. לדעת רבי יהושע, יש להחיל דין זה גם על הנקבות אף שהדין של עמוני ומואבי אינו חל על נקבות, בגלל "דון מינה ואוקי באתרא". לעומת זאת, לדעת רבי אליעזר, "דון מינה ומינה", ולכן גם בממזר אין האיסור "עד עולם" נוהג אלא בזכרים). רמז לדבר הוא מה שאמר חז"ל (ב"מ פו, ב) שהמלאכים שהגיעו לאברהם אכלו כביכול מאכל גשמי, משום ש"לעולם אל ישנה אדם מן המנהג". לכן אף שהכוחות פועלים ללא תלות בזמן ומקום, כשהשפע יורד לגשמיים - הוא תלוי בזמן ומקום. וכן כל כיו"ב.

מסלול 1: יום ב, כא סיון	מסלול 3: יום ד, כ סיון
מסלול 2: יום ג, כא סיון	מסלול 4: יום ה, יט סיון

ב. פעולת הכוחות שלא על סדר ההשתלשלות אלא כפי תכונת הכוחות עצמם

ואמנם גזרה החכמה העליונה שיהיה עוד לכוחות הפועלים בגשמים מציאות פעולה שלא כסדר ההשתלשלות, דהיינו שיפעלו הם עצמם בגשמיות פעולות מתייחסות לחוקם ולא לחוק הגשמיות. והם פעולות ישתנו במ הגשמיים מטבעם התמידיים³⁰.

לאדם ניתנה יכולת להשתמש בדרך זו

והנה ניתן לאדם יכולת שישתמש מן הנמצאות על הדרך הזה, כמו שניתן לו יכולת להשתמש מהם על הדרך הטבעי, ובאותו העניין עצמו שנתן לו ההשתמש בטבעי. פירוש - כי כמו שאין ההשתמש בטבעי מוחלט ברצונו, כי אולם לא יוכל להשתמש בו אלא בדרכים ידועים ובגבולים מיוחדים, כי הנה לא יוכל לחתוך אלא בסכין וכיוצא בו, ולא יוכל לעלות אלא על ידי סולם, ולא יוכל לדחוק אלא הדברים הרכים, וכל כיוצא בזה; כן השימוש הרוחני לא ניתן לו אלא בגבולים ידועים ובדרכים מיוחדים, כפי מה שראתה החכמה העליונה היותו נאות³¹.

ג-ד. הטעם שיכולת זו ניתנה באדם - כדי שיוכל להשתחרר במקצת מהגופניות

ובכלל העניין הזה עוד, כי הנה כבר ביארנו (חלק א פרק ג) היות האדם הרכבה של שני הפכים, גוף ונשמה. והנה נגבלה בו הנשמה ונקשרה בחוקים שנקשרה, כפי מה שגזר עליה חכמתו יתברך שמו. ונמצא האדם מוגבל במצבו הגופני בחוקות הגוף ומשפטי החומר, ונשמתו קשורה בעבותות אלה - לא תצא מהם. ואולם רצה האדון ב"ה שיהיה דרך לאדם שיוכל להתפתח במקצת מקישורי הגופניות הזו ושלשלאותיו, ויגיעו לו עניינים שלא כמשפט הגופניות, אלא כמשפט הרוחניות. ועל ידי זה תגיע לו השכלה והשגה ברוחניים וענייניהם, מה שהיה נעדר ממנו לפי

הערות - ילמד ענוים דרכו

30 הנהגה זו היא כמ"ד "דון מינה ומינה" (שיטת רבי אליעזר) - הפעולות נעשות כפי טבע הפועל ולא כפי טבע הנפעל.

והוא עניין הנס - שהעולם העליון פועל בגשמיות לפי דרכו הוא. ועל כן יכול המטה להפוך לנחש, כי התפרקות החומרים והרכבתם בעולם הרוחני אינה תלויה בזמן ארוך כפי הטבע הגשמי. על זה כתב המהר"ל בהקדמה לגבורות השם שכשם שיש סדר לטבע, כך יש סדר לנסים, והוא הסדר של העולם הנבדל.

על זה אומר המדרש: "תנאי התנה הקב"ה עם כל מעשה בראשית" שיעשו הנסים, היינו שהתנה שתהיה אפשרות שהעולם הנבדל יפעל בעולם הגשמי כפי דרכו של העולם הנבדל.

31 כפי שיוסבר בסעיף הבא, יש סיבה לכך שהקב"ה רצה שלאדם תהיה יכולת זו. על כן נקבעו גבולות ליכולת זו, כדי שהאדם יוכל להשתמש בה רק לתכלית שלשמה נועדה.

מצבו הגשמי וגבוליו. וכן תעלה בידו יותר העמדת המציאויות כולם על המצב הטוב הנאות בהם, למעלה ולמטה, בשורשים ובענפים.

והנה הכינה החכמה העליונה שימצא ביטול לגבולים מגבולי טבע החומר והעולם הזה, המבדילים ומרחיקים את האדם מן הנמצאים הרוחניים וענייניהם, ויותר האדם מקישוריהם ויתייצב על מצב מעולה ממצבו הגשמי, עד שיותן לו קשר ועניין עם הרוחנים עודנו בעולם הזה בגופו החשוך.

ואולם לא כל גבולות הטבע הוחק שיבוטלו, אלא קצת מהם, אותם שראתה החכמה העליונה היותו נאות לכוונה הכללית של ההנהגה, וכמ"ש בחלק א (פרק ב). וגם אלה בתנאים משוערים ודרכים ידועים בתכלית הדקדוק.

ה. התקנת אמצעים לאדם לשם כך

ואולם התקינה חכמתו יתברך שמו אמצעים לאדם, שבהם יוכל להשיג התכלית הזו, אם ירצה וישתדל בם, דהיינו ביטול גבולי הטבע האלה ממנו והציב עצמו במצב שזכרנו, וכל עניינם תלוי במה שאפרשהו עתה (= השימוש בשמות הקודש).

שאלות מנחות:

- ✦ מהם שני החילוקים בין ההנהגה כסדר ההשתלשלות היוצאת מהכוחות אל הנמצאים הגשמיים, לבין ההנהגה שלא כסדר ההשתלשלות?
- ✦ מהן שתי המטרות שבגללן רצה הקב"ה שיוכל האדם לצאת מגבולות החומר?
- ✦ יש ראשונים שראו בנס שבירה של חוקי הטבע שנקבעו בימי בראשית, ויש שהסבירו שהנסים נקבעו מראש בראשית הבריאה שיקדו כתהליך טבעי. מהי שיטת הרמח"ל כאן?

מסלול 4 - הלימוד בשישי-שבת ברמב"ן על הפרשה